

ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улсын иргэн гадаадад зорчих,
цагаачлах тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арванзургадугаар зүйлийн 18 дахь хэсэгт “Монгол Улсын иргэн нь улсынхаа нутаг дэвсгэрт чөлөөтэй зорчих, түр буюу байнга оршин суух газраа сонгох, гадаадад явах, оршин суух, эх орондоо буцаж ирэх эрхтэй. Гадаадад явах, оршин суух эрхийг үндэсний болон хүн амын аюулгүй байдлыг хангах, нийгмийн хэв журмыг хамгаалахын тулд зөвхөн хуулиар хязгаарлаж болно.” гэж заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2017 оны 11 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2020 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-д Монгол Улсын иргэний гадаадад хувийн хэргээр зорчих эрхийг түдгэлзүүлэх шийдвэр гаргах этгээдийг тодорхой болгох, хэрэгждэггүй зарим заалтыг хүчингүй болгох, насанд хүрээгүй иргэн, гадаадад хувийн хэргээр цагаачлах асуудлаар бусад хуультай зөрчилдсөн зохицуулалтыг нийцүүлэх зорилгоор Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай /шинэчилсэн найруулга/ хуулийн төслийг боловсруулахаар тусгагдсан.

Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай хууль нь 1993 онд батлагдсанаас хойш нийт 13 удаагийн нэмэлт, өөрчлөлтөөр 30 орчим заалтад холбогдох өөрчлөлт оруулж байсан хэдий ч хуулийн зүйл, заалт хоорондын уялдаа холбоо хангалтгүй, нэг мөр ойлгож хэрэгжүүлэхэд хүндрэлтэй дараахь асуудлууд тулгарч байна.

Хилийн чанадад хувийн хэргээр зорчих, суралцах, хөдөлмөр эрхлэх, жуулчлах, оршин суух иргэдийн тоо жил бүр өсөн нэмэгдэж байна. Монгол Улсын иргэн гадаадад зорчих, цагаачлах тухай хуульд гадаадад удаан хугацаагаар суугаа болон цагаачлан суугаа иргэн тухайн улсын Дипломат төлөөлөгчийн газар болон консулын газар хаягийн бүртгэл хийлгэж байх үүрэгтэй, түр хугацаагаар зорчиж байгаа иргэд бүртгэл хийлгэж болно гэж заасан байдаг. 2018 оны байдлаар Монгол Улсын 175687 иргэн 76 улсад байнга оршин сууж ажил хөдөлмөр эрхэлж байгаа гэсэн мэдээлэл байгаа боловч бодит байдал дээр нэгдсэн тоо бүртгэл нь тойм төдий байна. Учир нь иргэд сайн дураар ирж бүртгүүлдэггүй, албадах ямар ч боломж байхгүй бөгөөд тухайн хилийн чанадад байгаа дипломат төлөөлөгчийн газарт ирж ямар нэг байдлаар төрийн үйлчилгээ авсан иргэдийн тоон дээр суурилсан байдаг, түүнчлэн Дипломат төлөөлөгчийн газар болон Консулын газар байхгүй улсад оршин суугаа болон зорчиж байгаа иргэдийн мэдээлэл байх боломжгүй зэрэг асуудал байсаар байна.

Иймд хилийн чанадад байгаа иргэдийн бүртгэлийн нэгдсэн системийг боловсронгуй болгох, бүртгэлтэй иргэд, ялангуяа их, дээд сургуульд суралцаж байгаа иргэдээ дэмжих, тэднийг шаардлагатай ажлын байраар хангах зорилгоор тэдгээрийн мэдээллийг төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, ажил олгогчдод нээлттэй солилцох боломжийг бүрдүүлж, хилийн чанадад байгаа дипломат төлөөлөгчийн газрыг хилийн чанадад байгаа иргэдээ бүртгэх, Монгол Улсын төрийн үйлчилгээ, нийгмийн хамгааллын бодлогыг Монгол Улсын бүх иргэнд жигд хүртээмжтэй хамруулахад санаачлагатай ажиллах боломжийг бүрдүүлэх нь зүйтэй байна.

Түүнчлэн Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль болон хүүхдийн эрхийг хамгаалах зорилгод нийцүүлэхээр насанд хүрээгүй хүүхдийг улсын хилээр нэвтрүүлэх тухай зохицуулалтыг боловсронгуй болгох шаардлагатай.

Монгол Улсын иргэн гадаадад зорчих, цагаачлах эрхийг түдгэлзүүлэх буюу хилийн хоригтой холбоотой асуудлыг хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа тус хуульд үндэслэл, хугацааг тусгасан боловч хилийн хоригийн талаарх мэдээллийг бүрдүүлэхэд эрх бүхий байгууллагуудын олон тусдаа шийдвэрээр баталсан журмууд хэрэгждэг, нэгдсэн бүртгэл байхгүй тул уг үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох, мэдээллийн нэгдсэн сан байгуулах, харилцан мэдээлэл солилцох зохицуулалтыг бий болгох шаардлага байсаар байна.

Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулиар хилийн чанадад байгаа иргэдэд туслах сангийн талаар зохицуулсан боловч түүнийг ямар үйл ажиллагаанд зарцуулах талаарх зохицуулалт байхгүй байна. Иймд хилийн чанадад байгаа иргэдэд туслах сангийн хөрөнгийг зарцуулах үйл ажиллагааг Засгийн газрын 2018 оны 179 дүгээр тогтоолоор баталсан журмаар зохицуулж байгааг өөрчилж, зайлшгүй шаардлагатай үйл ажиллагааг хуульчлах нь зүйтэй байна.

Түүнчлэн гадаадад оршин суугаа иргэдийг эх орондоо буцан ирэхийг дэмжих талаар төрөөс хэрэгжүүлэх тодорхой бодлого, зохицуулалтын суурь зарчмыг бий болгох шаардлагатай байна.

Тус хууль нь зөвхөн хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах иргэдэд хамааралтай байхаар хуульчлагдсан бөгөөд практикт зөвхөн хувийн хэргээр зорчих иргэдэд хамааралтай байхаар бус ялангуяа зорчих эрхийг эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр түдгэлзүүлэх асуудал нь нь хувийн болон албан хэргээр зорчиж байгаа иргэн аль алинд нь хамааралтай байхаар үйлчилж иржээ. Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийн 2.1.3 дахь заалтад хуулийн төслийн нэр нь хуулийн төслийн агуулгыг бүрэн илэрхийлсэн байна. (агуулгыг хагас дутуу, эсхүл хэтрүүлж илэрхийлж болохгүй) гэж заасан. Иймээс хуулийн төслийн нэр нь зөвхөн хувийн хэргээр зорчиход хамааралтай байхаар зохицуулсныг өөрчилж, гадаадад хувийн болон албан хэргээр зорчих Монгол Улсын бүх иргэнд хамааралтай байдлаар тусгах нь зүйтэй байна.

Дээрх үндэслэл шаардлагын дагуу, дараахь асуудлыг тусган Монгол Улсын иргэн гадаадад зорчих, цагаачлах тухай хуулийн төслийг боловсрууллаа.

1.Хуулийн нийтлэг үндэслэлд хуулийн зорилтын тодорхойлж, Монгол Улсын иргэн гадаадад зорчих, цагаачлах үйл ажиллагааг зохицуулах хууль тогтоомж, нэр томъёоны тодорхойлолт;

2.Монгол Улсын иргэн гадаадад зорчихдоо тодорхой үүрэг, хариуцлагатай байх, түүнчлэн хуульд заасан тохиолдолд тусламж, дэмжлэг авах, төрийн үйлчилгээг дипломат төлөөлөгчийн газраар дамжуулан авах зэрэг эрх, үүргийн талаар;

3.Монгол Улсын иргэн гадаадад цагаачлахад бүрдүүлэх баримт бичиг, цагаачилсан иргэдийн нэгдсэн бүртгэлийг харьяатын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага эрхлэн хөтлөх талаар;

4.Насанд хүрээгүй иргэн, эрх зүйн чадамжгүй иргэний гадаадад зорчих, цагаачлахтай холбоотой харилцааг тусгана. Энэ хэсэгт хүүхдийн хилийн гадна үлдээж

буцан ирсэн тохиолдолд үлдээсэн шалтгаан, тайлбар, баримтыг хил хамгаалах байгууллагад заавал гаргаж өгөх зэрэг асуудал;

5.Хилийн чанадад байгаа иргэдэд туслах сангийн талаар, сангаас тусламж дэмжлэг үзүүлэх хэлбэрийг тодорхой тусгаж, сантай холбоотой нарийвчилсан журмыг Засгийн газрын тогтоолоор батлах тухай эрх шилжүүлсэн зохицуулалт;

6.Монгол Улсын иргэн гадаадад зорчих, цагаачлах эрхийг түдгэлзүүлэх, цуцлах үйл ажиллагааг нарийвчлан тусгах, гадаадад зорчих, цагаачлах эрхийг түдгэлзүүлсэн, сунгасан, цуцалсан талаарх мэдээллийн нэгдсэн сан байгуулах, эрх бүхий байгууллагууд харилцан мэдээлэл солилцох журмыг батлах эрхийг Засгийн газарт олгох зохицуулалт;

7.Гадаадад оршин суугаа иргэдийг эрх орондоо буцан ирэхийг дэмжих, төрөөс хэрэгжүүлэх арга хэмжээтэй холбоотой зохицуулалт.

Энэхүү хуулийн төсөлд олон нийтээс санал авах зорилгоор Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны цахим хуудсанд байршуулсан бөгөөд тусгайлсан санал ирээгүй болно.

-----oOo-----